

**FARG'ONA VODIYSINI RIVOJLANISH TARIXI VA SHAKLLANISH OMILLARI
ATROF-MUHITNI BOSHQARISHNING QISHLOQ XOJALIGI TIZIMI****Abdulxayev Javoxir Jaxongir o'gli***Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti
Dehqonchilik va o'rmon melioratsiyasi kafedrasida assistenti*

Annotatsiya: *Maqolada Farg'ona viloyatining rivojlanish tarixi. Farg'ona vodiysi qishloq xo'jaligining ekologiya tizimini shakllantirish omillari, uning resurs bazasi, xo'jalik faoliyati, iqtisodiyoti haqida.*

Annotation: *In the article, the history of the development of Fergana region. About the factors of formation of ecological system of agriculture of Fergana Valley, its resource base, economic activity, economy.*

Farg'ona vodiysida tabiatdan foydalanish dehqonchilik tizimining shakllanish omillari va rivojlanish tarixini o'rganishda ilmiy ish mavzusining dolzarbligi aniqlanadi.

Ekologik muammolarni o'rganish hozirgi zamon geografiyasining asosiy vazifalaridan biri bo'lib kelgan va shunday bo'lib qoladi. V.S. Preobrazhenskiy (1974) tabiatdan foydalanish - bu inson (jamiyat) va tabiiy muhit o'rtasidagi o'zaro ta'sir yoki uchta asosiy vazifani hal qilish jarayoni deb hisoblaydi. Birinchisi - resurslar bilan ta'minlash, ikkinchisi - odamlar hayoti uchun atrof-muhitni saqlash, uchinchisi - tabiatni muhofaza qilish. Hozirgi vaqtda tabiatdan foydalanishda ikkita yo'nalish o'zaro ta'sir qiladi. 1) Resurslardan foydalanish - tabiiy resurslardan foydalanish, o'zlashtirish, ko'paytirish, yaxshilash; 2) Atrof-muhit va tabiiy tizimlarni muhofaza qilish.

Tadqiqot ob'ekti Farg'ona viloyatining geografik o'rni hisoblanadi. Uning rivojlanish tarixi. Farg'ona vodiysi qishloq xo'jaligining ekologiya tizimini shakllantirish omillari, uning resurs bazasi, xo'jalik faoliyati, iqtisodiyoti haqida. O'zbekistonning minimal xomashyo resurslarini o'rganish mumkin edi. Uning tubida mineral yoqilg'ining katta zaxiralari mavjud: tabiiy gaz (Gazli, Muborak va boshqalar Buxoro hududida joylashgan - Xiva neft va gaz viloyatida), neft (Farg'ona vodiysi), qo'ng'ir ko'mir (mintaqadagi eng yirik Angren koni).). Mamlakat sharqidagi tog'li hududlarda oltin, volfram, mis va yarim metall rudalari konlari topilgan.

Ishning maqsadi: Farg'ona viloyatining geografik o'rni, uning resurs bazasi, xo'jalik faoliyati, iqtisodiyoti haqida o'rganish.

Ushbu maqsadga erishish uchun biz o'zimizga yuklangan vazifalarni to'g'ri taqsimlashimiz kerak, ya'ni; O'simlikchilikni rivojlantirish, foydalaniladigan resurslarni takror ishlab chiqarishni kengaytirish, ishlab chiqaruvchilarning qishloq xo'jaligi mahsulotlarining asosiy fondlarini yangilanishini ta'minlash, tabiiy resurslarga zararli ta'sirlarni bartaraf etish, inson faoliyati natijasida atrof-muhitning ifloslanishi va ifloslanishining oldini olish, qishloq xo'jaligi yerlaridan oqilona foydalanish. , qishloq xo'jaligi erlarining tuproq sifatini ta'minlashni hisobga olgan holda:

Bu vazifalar davlat darajasida belgilangan. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan olib borilayotgan bugungi siyosat to'g'ri yo'lda ekanini aniq aytishimiz mumkin.

Joriy yilning “Tadbirkorlik va innovatsion g‘oyalar va texnologiyalarni qo‘llab-quvvatlash yili” deb e‘lon qilingani bejiz emas.

Farg‘ona vodiysining rivojlanishi, ekologiyasi, aholi salomatligini muhofaza qilish va uni hal qilish yo‘llari tadqiqot predmeti hisoblanadi.

Materiallar va usullar

Markaziy Osiyo mamlakatlari juda yuqori aholi soni bilan ajralib turadi. Shu bilan birga, asosiy o‘shish, birinchi navbatda, qishloq joylari aholisi hissasiga to‘g‘ri keladi. Farg‘ona vodiysi asosan qishloq xo‘jaligi rayoni (aholining 60-80% qishloqlar), shuning uchun ham aholining tabiiy o‘shishi yuqoriligi bilan ajralib turadi.

1-jadval.

Farg‘ona vodiysining asosiy demografik ko‘rsatkichlari

<i>Mamlakat</i>	<i>Viloyat</i>	<i>Aholi soni, million kishi.</i>	<i>Qishloq aholisining ulushi (%)</i>	<i>Shahar aholisi ulushi (%)</i>
Qirg‘iziston*	Osh tumani	1,05	76,8	23,2
	Jalolobod tumani	0,97	76,9	23,1
	Batken tumani	0,42	80,8	19,2
Tojikiston**	So‘g‘diy	2,03	74,2	25,8
O‘zbekiston***	Farg‘ona	2,75	71,0	29,0
	Andijon	2,30	70,1	29,9
	Namangan	2,05	62,3	37,7

Izohlar:

* - aholi to‘g‘risidagi ma‘lumotlar 2006 yil 1 may holatiga, qishloq va shahar aholisi bo‘yicha 1999 yil oxirida berilgan.

** - aholi to‘g‘risidagi ma‘lumotlar 01.01.2005 yil holatiga, qishloq va shahar aholisi bo‘yicha 2001 yil oxirida berilgan.

*** - aholi soni 2003 yil 1 yanvar holatiga, 2003 yil oxiriga qishloq va shahar aholisi bo‘yicha berilgan (Manba: O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi ma‘lumotlari (www.stat.uz), Milliy statistika Respublika qo‘mitasi

Qirg‘iziston (www.stat.kg) va Tojikiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi. (www.stat.tj).

Natijada Markaziy Osiyo mintaqasi yerlarining bir foizini tashkil etuvchi Farg‘ona vodiysida 12 millionga yaqin aholi istiqomat qiladi, bu esa butun Markaziy Osiyo aholisining beshdan bir qismidan ko‘prog‘ini tashkil etadi. (1-jadvalga qarang). Aholining o‘rtacha zichligi umuman olganda 100 kishi/km² ga yaqin, vodiyning tekislik qismida esa 350 kishi/km² dan ortiq (O‘zbekistonning Andijon viloyatida aholi zichligi 500 kishi/km² dan oshadi). Agrar aholining haddan tashqari ko‘payishi yaqqol ko‘rinadi, eng unumdor mintaqalarda odam boshiga atigi 0,6 gektar yer to‘g‘ri keladi. Bu aholining tez sur‘atlar bilan o‘shishini hisobga olishi kerak. Aholi tarkibida yoshlar va bolalarning ustunligi (Farg‘ona vodiysining har ikkinchi aholisi 18 yoshgacha) kelajakda tug‘ilishning yuqori ko‘rsatkichini saqlab qolishni

ta'minlamoqda. Ekspert hisob-kitoblariga ko'ra, Farg'ona vodiysi aholisi 2010 yilda 14-15 million kishiga etadi (O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi (www.stat.uz),

№	Viloyat	2001	2002	2003
1	Farg'ona	9,4	9,2	8,5
2	Andijon	8,4	7,5	6,9
3	Namangan	5,0	4,7	4,3

Qirg'iziston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi (www.stat.kg) va Davlat statistika qo'mitasi (www.stat.tj)

Mintaqadagi iqtisodiy vaziyat resurslarning (er, suv) keskin tanqisligi, iqtisodiy islohotlar samarasizligi, kichik va o'rta biznesning yomon rivojlanishi, yomon investitsiya muhiti, mahalliy bozorning qulashi bilan tavsiflanadi. hukumatlarning izolyatsiyalash choralari va chegara rejimlarini kuchaytirish. Yashirin iqtisodiyotning ulushi yuqori, korrupsiya keng tarqalgan. Farg'ona vodiysi hududiga kiruvchi viloyatlar YaHMning o'z davlatlarining YaIMdagi ulushining kamayishi kuzatilmoqda. Masalan, agar 1991-yilda Tojikiston yalpi sanoat mahsulotida Sug'd viloyatining ulushi 20,8 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2000-yilga kelib u 15,1 foizga kamaygan¹. So'nggi yillarda O'zbekistonda bu tendentsiya sezilarli bo'ldi. (2-jadvalga qarang)

O'zbekiston Respublikasi yalpi ichki mahsulotidagi Farg'ona vodiysi viloyatlari yalpi ichki mahsulotining ulushi foizda 2-jadval.

Manba: 2003 yilda O'zbekiston mintaqalari. Toshkent, 2004 yil.

Natijalar.

Farg'ona vodiysida tabiatni boshqarish qishloq xo'jaligi tizimini rivojlantirish istiqbollari.

Farg'ona vodiysi Andijon, Namangan va Farg'ona viloyatlari joylashgan Markaziy Osiyoning yirik mintaqalaridan biridir

O'zbekiston, Qirg'izistonning osh, Jalolobod, Batken viloyatlari va Tojikistonning So'g'di viloyati. Ushbu mintaqa iqtisodiyotning yuqori darajada rivojlangan qishloq xo'jaligi va sanoat tarmoqlari, aholi zichligi va mehnat salohiyati, transport kommunikatsiyalarining keng tarmog'i bilan ajralib turadi, katta tabiiy-xom ashyo resurslariga ega, bu esa yangi qo'shma korxonalarni tashkil etish va mavjudlarini modernizatsiya qilish uchun qulay investitsiya muhitini yaratadi.

Shu bilan birga, vodiya mintaqaning ekologik xavfsizligiga tahdid soladigan va atrof-muhitga salbiy antropogen ta'sirni kamaytirishga qaratilgan chora-tadbirlarni talab qiladigan bir qator muammolar mavjud. Ushbu muammolar suv resurslarini boshqarish va ularning sifatining yomonlashishi, erlarning degradatsiyasi, atmosfera havosining ifloslanishi, sanoat va maishiy chiqindilar, katta miqdordagi radioaktiv, kimyoviy va boshqa xavfli chiqindilarda dafnlarning mavjudligi, biologik xilma-xillikning pasayishi, o'rmonlarning noqonuniy kesilishi bilan bog'liq.

O'zbekiston Respublikasi yalpi ichki mahsulotidagi Farg'ona vodiysi viloyatlari yalpi ichki mahsulotining ulushi foizda (www.stat.tj).

Nutqlarda O'zbekiston hukumati tomonidan vodiyning uchta viloyatida 1999-2005 yillarda atrof-muhitni muhofaza qilish bo'yicha maqsadli dasturlar amalga oshirilganligi qayd

etildi. Farg'ona viloyati hokimligi-tom 2006-2010 yillarga mo'ljallangan shunga o'xshash dastur ishlab chiqilgan va tasdiqlangan. "Sog'liqni saqlash yili" Davlat dasturiga muvofiq mintaqaning barcha uch sohasi tomonidan " sanoat va maishiy chiqindilar va

joriy yilning boshidan buyon amalga oshirish uchun 225,8 mln so'm byudjetdan tashqari mablag ' sarflandi.

Shu bilan birga, atrof-muhitni muhofaza qilish muammolari ularni hal qilish uchun qo'shimcha choralar ko'rishni talab qiladi.

Mineral o'g'itlar va pestitsidlardan keng foydalanish, sug'oriladigan dalalardan drenaj oqimining ko'payishi daryolardagi suv sifatini sezilarli darajada yomonlashtirdi. Xuddi shu turdagi yana bir muammo - ichimlik suvining organik chiqindilar bilan ifloslanishi. Bu, masalan, osh shahri va Farg'ona viloyati shaharlarida bo'lgani kabi, mahalliy ichimlik suvi ta'minoti tizimidagi nosozliklar bilan bog'liq.

Aholini, ayniqsa qishloq joylarda markazlashtirilgan suv ta'minoti bilan ta'minlash masalasi dolzarb bo'lib qolmoqda. Uzoq vaqt davomida eskirganligi, eski tarmoqni o'z vaqtida rekonstruksiya qilmaslik va almashtirish tufayli faqat kommunal suv ta'minoti tizimlarida tez-tez avariya yuz beradi, bu esa juda noqulay epidemiologik vaziyatni keltirib chiqaradi.

Mintaqada er osti suvlari va oqava suvlarning ifloslanishi bilan bog'liq bir qator boshqa ekologik muammolar mavjud. O'zgidromet ma'lumotlariga ko'ra, suv oqimlari suvining kimyoviy tarkibi asosan Andijon, Asaki, Farg'ona, Qo'qon, Quvasoy sanoat korxonalarining oqava suvlaridan kelib chiqadigan ifloslanish ta'siri ostida shakllanadi. Barcha korxonalar Markaziy kanalizatsiya tizimiga ulanmagan.

Mintaqaning, ayniqsa Farg'ona viloyatining asosiy tarmoqlari neftni qayta ishlash va kimyo sanoati hisoblanadi. Tabiiy muhit ob'ektlarining ushbu korxonalar chiqindilari bilan ifloslanishi muammolari dolzarbdir.

Tozalash inshootlari aqliy va jismoniy jihatdan eskirgan va yillar davomida samaradorligi sezilarli darajada pasaygan. Hozirgi vaqtda bunday uskunalarning 70-80 foizini almashtirish kerak. Shunday qilib, Farg'ona viloyati tabiatni muhofaza qilish qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, viloyatda jami 68 ming tonna zararli moddalar statsionar manbalar orqali chiqariladi. Avtotransport vositalari va boshqa ko'chma manbalarning zararli chiqindilari yiliga 130 ming tonnadan oshadi.

Farg'onada atmosfera havosining o'ziga xos ifloslantiruvchi moddalari ozon va fenol bo'lib, ularning konsentratsiyasi, O'zgidromet ma'lumotlariga ko'ra, ruxsat etilgan maksimal konsentratsiyadan (MPC) 1,8-2,6 baravar ko'pdir. Andijon yuqori ammiak miqdori bilan ajralib turadi, bu MPC dan 2,5-3,3 yuqori.

Farg'ona vodiysida yerlarning degradatsiyasi jarayonlari alohida tashvish uyg'otmoqda. Uning hududida sirda - Ryi daryosi havzasining sug'oriladigan maydonlarining qariyb 45 foizi joylashgan. Eskirgan sug'orish va drenaj tarmoqlari, yangi erlarning rivojlanishi tuproqlarning yo'q qilinishining davom etishiga va unumdor ekin maydonlarining yo'qolishiga olib keladi. So'nggi o'n yil ichida sho'rlangan va suv bosgan er maydoni butun sug'oriladigan maydonning taxminan 25 foizidan 50 foizigacha o'sdi. Hozirgi vaqtda sug'oriladigan maydonlarning uchdan bir qismida suv sathi 2 metrdan kam chuqurlikda joylashgan; Sug'oriladigan erlarning 28 foizi o'rtacha yoki yuqori darajada sho'rlanadi, natijada hosil 20-30 foizga kamayadi.

O'zbekiston tuproqshunoslik instituti ma'lumotlariga ko'ra, Farg'ona vodiysining o'zbek qismidagi sug'oriladigan yerlar maydoni 643,3 ming gektarni tashkil etadi. Bu maydon 2000 yilga nisbatan 9 ming gektarga kamaydi, aholi soni esa oshdi. Bundan tashqari, sug'orish suvlarining past sifati tufayli ikkilamchi sho'rlanish va tuproq unumdorligini yo'qotish jarayonlari kuchaydi. Yer sifatining yomonlashishi natijasida ba'zi qishloq xo'jaligi ekinlari hosildorligining pasayishi tendentsiyasi kuzatilmoqda.

Sug'oriladigan dehqonchilik bilan bog'liq tuproq ifloslanishi (pestitsidlar, nitratlar va stronsiy bilan ifloslanish) Farg'ona vodiysining butun Markaziy qismi uchun jiddiy muammo bo'lib, u erda tuproq sho'rlanishining eng yuqori darajasi kuzatiladi. Shunday qilib, Farg'ona viloyatida, "O'zgidromet" ma'lumotlariga ko'ra, bu davrda xlororganik pestitsidlarning miqdori MPC dan 2,17 baravar ko'p.

Andijon, Namangan va Farg'ona viloyatlari hokimliklari, tabiatni muhofaza qilish viloyat qo'mitalari, qishloq va suv xo'jaligi, sog'liqni saqlash, favqulodda vaziyatlar bo'yicha viloyat boshqarmalari Qirg'izistonning osh, Jalolobod, Batkent viloyatlari, Tojikistonning sog'liq viloyati tegishli tuzilmalari bilan to'g'ridan to'g'ri aloqa o'rnatish muhimligi haqida qaror qabul qilish bo'yicha kelishilgan hamkorlik rejalarini ishlab chiqish va tasdiqlash maqsadida ekologik va sanitariya-epidemiologik vaziyatlarning umumiylikidan kelib chiqadigan muammolar.

Suv ta'minoti, kanalizatsiya, tuproq unumdorligini oshirish, onalik va bolalikni muhofaza qilish, shuningdek boshqa tegishli yo'nalishlar bo'yicha mahalliy loyihalarni ishlab chiqish va ularni mintaqaning ijtimoiy-ekologik muammolarini hal qilishning amaliy usullaridan biri bo'lgan xalqaro tashkilotlar, moliya institutlari, BMT agentliklari vakolatxonalariga moliyalashtirish masalalarini hal qilish uchun taqdim etish tavsiya etiladi.

XULOSA

O'tkazilgan tadqiqotlar asosida Farg'ona viloyatining geografik o'rni, qishloq xo'jaligining rivojlanish tarixi, Farg'ona vodiysida tabiatdan foydalanish dehqonchilik tizimining shakllanganligi faktlari, uning resurs bazasi haqida ma'lumotlarga ega bo'ldik. Iqtisodiy faoliyat, uning iqtisodiyoti haqida. O'zbekistonga tegishli mineral resurslarni o'rganishga muvaffaq bo'ldi.

Ichaklarida mineral yoqilg'ining katta zaxiralari mavjud: tabiiy gaz (Xiva neft va gaz viloyatining Buxoro tarkibidagi Gazli, Muborak konlari va boshqalar), neft (Farg'ona vodiysi), qo'ng'ir ko'mir (mintaqadagi eng yirik Angren koni).

Mamlakat sharqidagi tog'li hududlarda oltin, volfram, mis va polimetall rudalari konlari topilgan. Ma'ruzalarda Farg'ona vodiysini xavfsiz rivojlantirish, ekologiya va aholi salomatligini muhofaza qilish bilan bog'liq aniq muammolar o'z ifodasini topib, ularni hal etish bo'yicha takliflar bildirildi.

O'simlikchilik oziq-ovqat va xomashyo manbai sifatida ulkan o'rin tutadi va uni rivojlantirish oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashning asosiy omili hisoblanadi. Ya'ni, o'simlikchilikning barcha tarmoqlarining o'sish sur'atlari butun mamlakat aholisi salomatligi uchun etarli darajada bo'lishi kerak.

Kengaytirilgan takror ishlab chiqarish ishlab chiqarish jarayonining kengaygan miqyosda takrorlanishi bo'lib, olingan daromad nafaqat tovar ishlab chiqaruvchining shaxsiy iste'moliga,

balki qo'shimcha ishlab chiqarish resurslarini o'zlashtirishga ham ketadi. Ulardan foydalanish orqali keyingi ishlab chiqarish ishtiyoq bilan tiklanadi.

Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtiruvchi, ularni qayta ishlovchi va tegishli xizmatlar ko'rsatuvchi qishloq xo'jaligi tovar ishlab chiqaruvchilari, fermer xo'jaliklarini yurituvchi fuqarolar, (fermer) xo'jaliklari, qishloq xo'jaligi iste'mol kooperativlari, shuningdek, birlamchi va (yoki) keyingi faoliyatni amalga oshiruvchi tashkilotlar va yakka tartibdagi tadbirkorlar uchun kredit resurslari mavjudligini ta'minlash. qishloq xo'jaligi mahsulotlarini (shu jumladan ijaraga olingan asosiy vositalar bo'yicha) (sanoatda) qayta ishlash va ushbu mahsulotlarni sotishdan olingan daromadlarning ushbu tashkilotlar va ko'rsatilgan yakka tartibdagi tadbirkorlarning daromadlaridagi ulushi ushbu mahsulotlarni sotishdan olingan daromadning ulushi 2009 yil 2010 yildagi daromadlar miqdoridan kam bo'lmagan taqdirda, ro'yxat bo'yicha sotish. kalendar yili uchun etmish foiz.

Iqtisodiyotning resurs intensivligini pasaytirish, yakuniy mahsulot birligiga tabiiy resurslar sarfini kamaytirish.

Atrof-muhitning ifloslanishining oldini olish uchun chiqindilarni atrof-muhitga tashlagan korxonalariga nisbatan jazo choralari qo'llash, axlatni noto'g'ri joyga qo'yganlik uchun katta miqdorda jarima solish kerak. Ekologik xavfsizlik standartlariga rioya qilishni rag'batlantirish moliyaviy usullar orqali ham amalga oshirilishi mumkin. Ushbu yondashuv ba'zi mamlakatlarda samarali ekanligi isbotlangan.

Qishloq xo'jaligi yerlarining unumdorligini ta'minlash sohasida davlat tomonidan tartibga solishning yo'nalishlari quyidagilardan iborat: qishloq xo'jaligi yerlarining asrab-avaylanishi, takror ishlab chiqarilishi va ulardan oqilona foydalanishni ta'minlash sohasida investitsiya faoliyatini rivojlantirish, saqlash, takror ishlab chiqarish muammolari bo'yicha ilmiy tadqiqotlarni tashkil etish. va qishloq xo'jaligi yerlaridan oqilona foydalanish.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Akimova T.A., Xaskin G.A. Ekologik rivojlanish asoslari: monografiya. M.: Rossiya Iqtisodiyot Akademiyasi nashriyoti, 1994. S. 312.

2. Vinokurov Yu.I., Krasnoyarova B.A. Mintaqaviy tabiatni boshqarish: asosiy xususiyatlar va shakllanish omillari // Mintaqaviy ekologiya muammolari: II Butunrossiya materiallari. konf. Novosibirsk: SO RAN nashriyoti, 2000. Nashr. 8. S. 74-76 Ijtimoiy yo'nalishiga ko'ra. ekologik prob. hamkorlikda. hudud. Oltoy-Sayan mintaqasi. Barnaul: 20006. S. 40-42.

3. Ishmuratov B.M., Bezrukov L.A., Garashchenko A.V. va boshqalar Jamiyatning hududiy tabiatdan foydalanish geografiyasi // Geografiya va tabiiy resurslar. Irkutsk: Geografiya instituti nashriyoti, 2004. S. 1828.

4. Krasnoyarova B.A. Ekologik dasturlar. Ekologik majburiyatni hisobga olgan holda Oltoy o'lkasi iqtisodiyotini barqaror rivojlanishga o'tish yo'llarini aniqlash: 1999 yildagi Oltoy o'lkasining atrof-muhit holati to'g'risidagi davlat hisobotiga materiallar. Barnaul: Alt. poligrafiya o'simlik, 2000a.

5. Krasnoyarova B.A. Agrar atrof-muhitni boshqarishda ekologik imperativ // Bizning umumiy uyimiz: xalqaro materiallar. ijtimoiy tarmoqdagi conf orient. ekolog. Oltoy-Sayan mintaqasining qo'shni hududlari muammolari. Barnaul, 2000 S. 40-42.
6. Kurajkovskiy Yu.N. Tabiatni boshqarish bo'yicha insholar. M.: Tafakkur, 1969. 270 b.
7. Mazurov Yu.L. Tabiatdan foydalanish iqtisodiyoti: darslik. nafaqa. Donetsk: DonGU, 1981. 109 b.
8. Turkistonni rayonlashtirishga oid materiallar. -Nashr. II: TSSRning ma'muriy-iqtisodiy bo'linishi loyihasi / ed. Viloyat komissiyasining raisi D. P. Krasnovskiy. - Toshkent: Ed. TES, 1924 yil.